

Høringsuttalelse til fylkeskommunal skolestruktur i Innlandet fylkeskommune

Fagforbundet, Norsk Lektorlag, Naturviterne, Skolenes Landsforbund og Utdanningsforbundet ved Lena- Valle videregående skole vil med dette svare på høringen om framtidig skole- og tilbudsstruktur i Innlandet fylkeskommune. Til sammen har de fem fagforeningene 107 medlemmer. Totalt er vi 158 ansatte ved skolen.

Lena-Valle videregående skole

Lena-Valle videregående skole var fram til 2015 to skoler. Avdeling Lena ble opprettet i 1973 og var blant de første videregående skolene i Norge med både yrkesfag og studiespesialisering. Avdeling Valle har vært naturbruksskole siden 1917 og har undervisningsbygg, verksted, internat og ridehus på Lena, samt moderniserte husdyrfjøs på Presteseter. I perioden 2016-2020 ble det brukt 330 millioner på utbygging og rehabilitering på Valle og på Presteseter.

Skolen har i dag et solid og spredt studietilbud med fem utdanningsprogram; Studiespesialisering, Idrettsfag, Teknologi- og industrifag, Helse- og oppvekstfag samt Naturbruk inkludert voksenagronom. Per i dag har vi 620 elever, samt 43 som går voksenagronom, med overvekt av elever fra Totenkommunene samt Gjøvik. Spesielt på naturbruk har vi også elever fra alle andre deler av Innlandet. For å huse langveisfarende elever har vi internat med 80 plasser i tillegg til ca. 50 hybelboere, to svært gode kantiner og nattevakter og miljøarbeidere som er viktige for å gjøre skolehverdagen trygg og god. Vi opplever stabilt god tilsøkning, med en økning for skoleåret 24/25. Elevundersøkelsen og tall vedrørende gjennomføring av videregående skolegang viser at Lena-Valle videregående skole er gode på gjennomføring, karakterer, formidling og skolemiljø.

Avdeling Valle er den naturbruksskolen i Innlandet med bredest tilbud av grønne linjer. I tillegg til VG1 Naturbruk har vi VG2 Hest- og dyrefag, VG2 Skogbruk, VG2 Landbruk og gartneri og VG3 Landbruk. I tillegg har vi VG3 Studieforbereidende naturbruk og Voksenagronom. Vi tilbyr også VG2 Anleggsgartner som kryssløp fra Bygg- og anleggsteknikk. Totalt sett har vi omtrent like mange elever på Valle som på alle de tre andre naturbruksskolene i Innlandet til sammen.

Skolen har relevant, nyttig og godt etablert samarbeid med næringslivet både lokalt/regionalt og internasjonalt. Lena-Valle videregående med ansatte bidrar til å øke utdanningsnivået i Østre Toten kommune. Skolen er arbeidsplass for mange yrkesgrupper i tillegg til at elevmassen bidrar med arbeidskraft og økt inntjening for handelsstanden. Tilknytningen elevene får til Lena og Toten gjennom å gå videregående her vil også føre til at de lettere bosetter seg her etter endt utdanning.

Bredde og kvalitet i tilbudet

Som en kombinert videregående skole med flere yrkesfaglige utdanningsprogram i tillegg til studiespesialisering er vi et sammensatt kollegium med et bredt spekter av kompetanse. Dette gir et solid faglig fundament og bidrar til at vi kan tilby oppdatert, relevant opplæring innenfor de ulike programfaga, i tillegg til at vi har høy kompetanse innenfor studiespesialiserende fag. Denne kombinasjonen muliggjør igjen en praksis der vi i fellesskap kan legge til rette for yrkesretting av fellesfagene. Vi er store nok til å kunne tilby bredde og gode tilbud, men samtidig små nok til å se hver

enkelt elev. Bredde i kollegiet gir et sterkere grunnlag for solide fagmiljø, bedre kapasitet, flere å spille på og større mulighet for spesialisering.

Når det gjelder konsekvenser ved eventuelt å fjerne tilbud fra Lena-Valle videregående skole vil dette kunne føre til mindre elevgrunnlag og mindre muligheter for bredde og tilpasninger. Et snevrere tilbud på Lena-Valle videregående skole vil føre til et mindre fagmiljø, noe som vil forvitte fagkompetansen på skolen og føre til lavere kvalitet på utdanningen på sikt. Det vil kunne bli vanskeligere å rekruttere gode lærere, siden det er mindre attraktivt å undervise på skoler med et begrenset fagmiljø. Til syvende og sist vil dette kunne påvirke innsøkingen av elever. Lena-Valle videregående ønsker heller å ta imot flere elever enn å miste noen av tilbudene våre, og vi har mulighet til det!

Prosess

Bakgrunnen for denne strukturendringen kom på fylkestinget 18. oktober 2023 da fylkespolitikernes ba fylkeskommunedirektøren utarbeide en sak om fremtidig skolestruktur som sikrer bærekraftig dimensjonering, lokalisering og finansiering basert på nåværende og fremskrevne tall. Denne saken ble fremlagt for fylkespolitikernes 25. april, etter et grundig arbeid av administrasjonen som la ned betydelige ressurser i dette arbeidet. Allerede 30. april kom det et fjerde alternativ fra politisk hold. Dette reiser noen spørsmål. Hvor gjennomtenkt kan dette alternativ 4 være? Er dette i tråd med politikernes egen bestilling? Hvor besparende vil dette alternativ 4 være når man tar med transportkostnader, etablering av internatplasser, ombygging og nybygging av skoler og andre endringer som kan føre til en forvitring av eksisterende fagmiljø og skoler? Alt dette hadde administrasjonen har tatt høyde for i sin utredning.

Virkninger av ny opplæringslov

I august i år fikk vi ny opplæringslov, denne loven kom med noen store endringer som vi ikke ser hvordan vil slå ut før tidligst om noen år. Blant annet ble det en lovbestemt rett til å fullføre videregående opplæring, samtidig fikk du rett til å ta to fagbrev eller fullføre et studieforbereende løp og også ta fagbrev. Alderen for når du kommer inn under opplæring for voksne ble flyttet fra 25 til 19 år, men om du vil ha opplæring på karrieresentrene eller om du vil ha den i videregående er opp til eleven selv. At dette vil påvirke dimensjonering, lokalisering og finansiering vet vi, men hvordan er det for tidlig å si noe om. Vil dette føre til en ny omorganisering med en sammenslåing av karrieresentre og videregående skoler? Skal vi endre strukturen nå for så å restrukturere innen kort tid? Kan vi risikere å ødelegge fagmiljøer som det vil ta lang tid å bygge opp igjen? Kan vi bygge ned eiendomsmasse som det vil være dyrt å bygge opp igjen? Det er spørsmål som det er naturlig å stille i denne sammenheng.

Fremtidig behov i arbeidslivet

I et samfunnsperspektiv er det en styrke å ha både yrkesfaglig og studieforbereende utdanningsprogrammer, dette gir bred kompetanse både hos elever og ansatte. Her møtes elever med ulike bakgrunn og med ulike forutsetninger, dette ruste elevene til voksenlivet, der man må respektere og fungere i samspill med andre. Ansatte er et team, hvor de som jobber med ulike programfag og de som har fellesfag kan lære å trekke veksler på hverandres kompetanse.

Innlandet har en intensjon om å utvikle seg som kompetanseregion. Det må da være hensiktsmessig å ha bred kompetanse og erfaring samlet, da dette gir gode muligheter for endringskompetanse, slik at utdanningen elevene får kan tilpasses næringslivets behov.

Det er ønskelig at vi blir mer selvberget med tanke på matproduksjon. Jønsberg og Valle ligger begge «midt i matfatet». Begge skolene har et høyt elevtall, samtidig som de er små nok til å se og tilrettelegge for den enkelte elev. Kompetansen som bygges på disse skolene vil være essensiell lokalt, regionalt og nasjonalt i årene som kommer.

Fylkeskommunen må huske at vi ikke driver industri; vi skal ruste våre ungdommer til å bli «gangs menneskje» og framtidige ansatte og skattebetalere. Vi har høy gjennomføringsgrad, noe vi vet øker sjansen for å komme ut i jobb og unngå utenforskap. I et samfunnsøkonomisk perspektiv er dette høyst relevant. Det vil alltid være elever som flytter på hybel eller internat, likevel bør dette tallet være lavest mulig. Hensyn til elevene må veie tungt. Vi stiller oss også kritisk til om fylket er rigget for et økt antall hybelboere. Dersom borteboerstipend ikke kan dekke reelle kostnader ved flytting, vil det også medføre økte forskjeller i samfunnet, da utdanning i realiteten ikke vil være gratis og gi alle like muligheter.

Videre har omstrukturering og dimensjonering av grunnskolene i distriktet vist at tall på elevgrunnlag ikke nødvendigvis er pålitelige. Noen skoler i distriktet har i dag langt høyere elevtall enn varslet, andre viser seg underdimensjonert kort tid etter at de er tatt i bruk.

Ungt utenforskap

Ungt utenforskap er en utfordring og psykiske helseproblemer er økende blant dagens ungdom. I Innlandet står 16% av unge voksne utenfor både jobb og utdanning (ref. Bjørn Liens kronikk i OA, 23.08.24)

Vi mener at skoleelever bør og SKAL være fysisk til stede på skolen. Nettundervisning er ikke heldig for elevenes psykososiale utvikling. I Innlandet Fylkeskommune plikter vi å legge til rette for god opplæring og det er utarbeidet kjennetegn på dette av fylkeskommunen. Det heter blant annet at:

- Elevene skal oppleve tilhørighet i et læringsfellesskap der det er trygt å prøve og feile
- Elevene skal bidra til hverandres læring og utvikling
- Elevene skal bli anerkjent, sett og verdsatt i et miljø som fremmer mangfold

Vi anser at nettundervisning vil motarbeide ovennevnte punkter, det vil være svært vanskelig å sikre tilstrekkelig utbytte av undervisningen for elevene. Digital undervisning tar ikke hensyn til sårbare elever og det vil være vanskelig å fange opp elever som har utfordringer faglig og sosialt.

Et annet punkt fylkeskommunen plikter å legge til rette for er elevmedvirkning. Et av kjennetegnene på god opplæring er:

- Elevene skal bli lyttet til og ha medvirkning og medansvar i læringsfellesskapet.

Vi mener at digital undervisning vil vanskeliggjøre elevmedvirkning, da elever hjemme bak en skjerm neppe kan karakteriseres som et læringsfellesskap.

Paragraf 12.2 i opplæringsloven slår fast at alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø.

Kjennetegnene på god opplæring sier at elevene skal oppleve forutsigbare og trygge rammer. Dette plikter vi å sørge for, uavhengig av elevenes geografiske bosted. Vi frykter at elever med lang reisevei eller elever som må flytte hjemmefra i svært ung alder vil falle fra eller få utfordringer ift. fravær. Dette vil spesielt ramme sårbare elever som har ekstra behov for forutsigbarhet og trygge rammer. Vi må derfor sikre bredde i tilbudet for å kunne gi tilstrekkelig utbytte av opplæringen.

Stordrift lønner seg kanskje i industrien, men på en skole produseres det ikke varer. Vi «produserer» mennesker som skal fungere godt i voksenlivet, som skal være fremtidige skattebetalere og som skal fylle viktige funksjoner i fremtidig arbeidsliv lokalt og regionalt.

Vi mener det er større muligheter for gjennomført og bestått utdanning på en skole som ikke er for stor, hvor det er lettere å legge til rette for at hver elev skal bli sett og tatt vare på. Lokale skoler har et godt samarbeid med lokalt næringsliv og lokale institusjoner, dette mener vi på sikt vil føre til økt tilknytning og økt bolyst for de unge. Vi vil at de skal komme tilbake etter endt utdanning, da må skolehverdagen oppleves relevant, trygg og meningsfylt slik at de ser muligheter for fremtiden.

På Lena-Valle har vi en avdeling for tilrettelagt opplæring og livsmestring. Her har vi en arbeidsmåte der skolens mange læringsarenaer er av overordnet betydning for å oppnå målet om livsmestring og forberedelse til et liv etter endt skolegang. Skolens arbeidsmåte er helt i tråd med ok-vekst sine mål om å støtte ungdom med behov for tilrettelegging i å utvikle kompetanser som gjør dem i stand til å bidra inn i samfunnet, til nytte for individet så vel som samfunnet. Skolens mange læringsarenaer er avgjørende i målet om å gi ungdommen opplevelse av mestring og utvikling.

Lokale effekter av strukturendringer foreslått i alternativ 4

En mulighet som nevnes i alternativ 4 er at Naturbruk ved Solør vgs opprettholdes ved at Jønsberg vgs avvikles. Alternativet innebærer også at det kan bli nødvendig å se på fordeling av fag på de tre gjenværende naturbruksskolene (Storsteigen, Solør og Lena-Valle). Dersom alle elever ved Naturbruk på Jønsberg skal flyttes til Lena-Valle, avdeling Valle, vil dette medføre flere utfordringer. På Valle er det per i dag fem klasser, 80 elever, på VG1 Naturbruk. På Jønsberg er det fire klasser på VG1 Naturbruk, ca. 60 elever. Samlokalisering av disse elevene vil være problematisk både med tanke på klasserom og praktiske undervisningsarenaer, siden verken Jønsberg eller Valle har fasiliteter til å huse så mange elever, i tillegg til at svært mange 16-åringer vil måtte flytte på internat/hybel. Hva vil effekten bli av dette? Det er vanskelig å se for seg at et slikt alternativ kan føre til økonomiske besparelser, siden det vil bli behov for utbygging/ombygging ved enten Valle eller Jønsberg. Ved at så mange VG1-elever må flytte hjemmefra er det stor sannsynlighet for større fravær og mindre grad av gjennomføring.

Et annet alternativ som nevnes er å flytte noen klasser over fra en skole til en annen. Et av forslagene er å flytte en idrettsklasse fra Lena-Valle videregående over til Dokka videregående. Slik vi ser det vil dette svekke skolen over tid. Dette fører til at det blir vanskeligere å tilby et bredt utvalg av ulike programfag dersom en eller flere klasser flyttes. Færre lærere betyr færre valgmuligheter, og vil gjøre minst en av skolene mindre attraktive for både lærere og elever; i ytterste konsekvens kan begge skolene bli mindre attraktive. Å flytte tilbud vil sannsynligvis føre til en langvarig svekkelse av den videregående opplæringen på den aktuelle skolen hvor tilbudet fjernes. Rekruttering av gode fagmiljøer vil bli vanskeligere. I våre øyne vil dette føre til en styrt avvikling av skoletilbudene.

Oppsummering og vår anbefaling

Lanseringen av et fjerde alternativ som mangler forankring i administrasjonens forarbeid innebærer på kort og lang sikt flere negative konsekvenser for skolen og lokalmiljøet. Lena-Valle videregående skole er i dag en solid skole med høyt elevtall og sterke fagmiljøer som er grunnlag for et bredt utdanningstilbud med høy kvalitet. Nedskjæringer i tilbudet på skolen vil over tid svekke fagmiljøene vi har bygget opp og føre til et snevrere utdanningstilbud for elevene. Samarbeid med nettverket av lokalt næringsliv vil forvitte og vanskeliggjøre lærlingplasser som fører elevene fram til fagbrev, og dermed over tid svekke både næringslivet og elevenes mulighet til å komme ut i arbeid samt deres tilknytning til arbeidslivet lokalt. Vi kommer inn i en ond sirkel der en kontinuerlig svekking av

utdanningstilbudet og arbeidslivet påvirker hverandre negativt og dette vil videre føre til fraflytting fra vår region. Et svekket utdanningstilbud lokalt vil også føre til en totalt sett lavere grad av gjennomføring i videregående skole i fylket, da ikke alle videregående elever ønsker eller er modne nok til å flytte på hybel langt hjemmefra. Reelt sett er konsekvensen store skjevheter i muligheten til utdanning blant våre ungdommer. Her er også transportkostnadene som vil oppstå et element å ta med i beregningen.

I lys av den nylig innførte nye opplæringsloven mener vi det må tas høyde for potensielt store endringer i fremtidig elevtall. Med flere elever som har rett til videregående opplæring vet vi ikke hvor store utslagene vil bli når det gjelder faktiske elevtall. Da gir det lite mening å neddimensjonere tilbudet for så å måtte bygge opp igjen om kort tid.

Slik vi ser det er alternativ 1 det som vil sikre den mest bærekraftige skolestrukturen for vår region i framtiden.

Signert: Fagforbundet, Norsk Lektorlag, Naturviterne, Skolenes Landsforbund og Utdanningsforbundet ved Lena- Valle videregående skole